

Driftsråd for vassdrag

Av Cornelis Smits

Cornelis Smits er siv.ing. og tidligere direktør ved Avløpssambandet Nordre Øyeren.

*Innlegg på møte i Norsk Vannforening
19. november 1985.*

Arbeidsgruppen som Vannressursutvalget nedsatte for å utrede et forprosjekt om «drift av vassdrag» fikk i oppdrag å se nærmere på eksisterende (og manglende) samarbeid mellom involverte brukerinteresser, myndigheter etc. om driftsoppgavene i vassdragene. Ut fra dette skulle arbeidsgruppen vurdere mulige rasjonaliserings- og optimaliseringsgevinster gjennom en bedre organisering av det arbeidet som utføres i tilknytning til vassdragene.

Innenfor den begrensede tidsramme for dette forprosjektet var det ikke mulig å gi en uttømmende oversikt over samarbeidsforholdene i alle vassdrag i landet. En analyse av de mange opplysninger som ble samlet inn tyder imidlertid på:

- at samarbeide er begrenset og ofte dårlig utnyttet.
- at administrative grenser hindrer effektivt samarbeid
- at samarbeidet ofte kommer for sent i gang ved planlegging og konsesjonsbehandling
- at utveksling og samordning av data er mangelfull
- at manglende eller dårlig samarbeid mellom brukergrupper fører til at saker tar unødig lang tid, og at man ofte ikke finner de beste løsningene.

Arbeidsgruppen konstaterte at «pålagt» samarbeid syntes å fungere best for eksempel mellom fiske- og reguleringsinteresser ut fra vilkår som er gitt i konsesjoner. Man kan derfor ikke se bort fra behovet for ønskelige lovendringer som vil fremme og sikre tilfredsstillende samarbeidsforhold.

De informasjonen som arbeidsgruppen hadde til disposisjon var imidlertid ikke tilstrekkelige til å kunne dokumentere og foreslå konkrete lovendringer på dette tidspunkt. Prosedyren med slike endringer vil dessuten ta lang tid, kanskje flere år. Gruppen har derfor lettet etter en fremgangsmåte som hurtig kan få i gang et effektivt samarbeid, og bedre utnytting av eksisterende samarbeid. Gruppen kom frem til at etablering av såkalte «driftsråd» vil være et hensiktsmessig tiltak som kan komme i stand hurtig for aktuelle vassdrag på frivillig basis.

Det er nedenfor antydnet hvorledes slike vassdragsråd kan settes sammen, hvorledes de kan opprettes, hvilken myndighet, mandat og arbeidsform de kan ha og hvorledes de kan finansieres. Det må imidlertid presiseres, at det er store forskjeller mellom norske vassdrag med hensyn til størrelse, vannføring, grad av utnyttelse, utvikling, vilje til samarbeid osv. Dette bør gjenspeile seg i størrelse, mandat, fasthet i oppbygging o.l. av de driftsråd som opprettes. Beskrivelsen nedenfor må derfor bare tas som eksempler på hvordan dette kan løses.

Formålet med driftsråd

Formålet med driftsrådene er å fremme et effektivt samarbeide mellom brukerinteressene i driftsfasen, og derigjennom fremme en optimal bruk av vannressursene i rådets geografiske område.

Formålet skal søkes oppnådd gjennom informasjonsutveksling etter faste rutiner, drøfting av problemer og planlagte tiltak, og gjennom andre aktiviteter som rådene finner aktuelle.

Arbeidsoppgaver

Nedenfor er det listet opp en del aktuelle oppgaver for et driftsråd:

Gjensidig informasjon om ansvar, organisasjon, oppgaver, ressurser m.v.

Registrering av brukernes databehov til planlegging, drift m.v.

Etablering av rasjonelle rutiner for datautveksling mellom brukerne og for innhenting av eksterne data.

Orientering om og drøftelse av påtenkte tiltak eller inngrep som kan berøre andre brukernes interesser og oppgaver.

Drøfting av problemer i driftsfasen og hvordan disse kan løses.

Fremme optimal vannbruk ved styring av vannmengde, vannstand, grad og art av forurensningsbegrensende tiltak m.v.

Foreslå, gjennomføre eller delta i undersøkelser og utredninger som styrker kunnskapsgrunnlaget for beslutninger om inngrep og annen bruk av vassdraget.

Legge opp system for vassdragsovervåking, drøfte resultater og erfaringer og foreslå aktuelle forbedringer av dette system.

Etablere samarbeid om konkrete oppgaver mht. bruk av faglige og materielle ressurser.

Utarbeide og publisere årsrapport om utvalgets virksomhet, utviklingen og bruken av vassdraget m.m.

Art og omfang av driftsrådenes oppgaver vil kunne variere betydelig, alt etter geografisk omfang, antall og type brukerinteresser m.v. Ovennevnte liste bør derfor betraktes som en rettesnor og tilpasses de aktuelle forhold og problemstillinger. Arbeidsgruppen var sammensatt av personer som hver for seg representerte en brukerinteresse. Under møtene ble man hurtig klar over at medlemmene hadde til dels mangelfulle kunnskaper om de andre brukerinteresser enn de selv representerte. Gruppen gjorde så den interessante erfaring at den løpende kommunikasjon mellom medlemmene etterhvert øket den enkeltes innsikt og oversikt i samtlige brukerinteressers oppgaver, problemer etc. Dette ledet til at gruppen klarte å enes om en del forslag som vil fremme samarbeidet mellom brukerinteresser. Gruppens egne erfaringer demonstrerer og understreker derfor at hensiktsmessig kommunikasjon mellom brukerinteresser er en grunnleggende forutsetning for å få i stand konkrete samarbeidsoppgaver. Den mest aktuelle oppgave er således at brukerinteressene begynner å kommunisere etter hensiktsmessige rutiner.

Konsultativ status i starten.

Arbeidsgruppen fant det ikke riktig å foreslå noen besluttede myndighet for driftsrådene i første omgang. Dette ville kunne «blokkere» forholdene mellom noen av partene allerede i starten, og dermed hindre den ønskede utvikling av kommunikasjon og samarbeidet innen driftsrådet.

Det er sannsynlig at driftsrådene gjennom sitt arbeid vil fremme forslag til målsetting for bruk av vassdragene i sitt område, og angi de miljømessige, fysiske, administrative og økonomiske forutsetninger

for å kunne oppnå denne målsetting. Videre vil driftsrådenes erfaringer kunne være med på å avklare viktige spørsmål m.h.t. organisering, innhold, fremgangsmåter, styring m.v. i forbindelse med vannbruksplanleggingen.

Driftsrådenes arbeide vil derfor etter hvert kunne klarlegge og dokumentere konkrete behov for formalisering av rådets virksomhet og rådets plass og myndighet innenfor forvaltningssystemet. Fordelen med en slik utvikling som springer ut fra det lokale og regionale plan, er at den fremmer handlings- og organisasjonsmønstre som er tilpasset det aktuelle vassdragsområde. Så uensartet forholdene er i Norge, kan det være betenkelig at de sentrale myndigheter fastlegger detaljerte organisasjonsmønstre på et for tidlig tidspunkt. Driftsrådenes erfaringer vil kunne gi viktige innspill til sentralmyndighetenes strategiske planlegging. Disse erfaringer vil dessuten kunne klarlegge behovet for regler, bestemmelser og andre virkemidler som kan fremme en ønskelig lokaltilpasset vassdragsforvaltning.

Geografisk område for driftsråd.

Størrelsen av det geografiske område for et driftsråd vil kunne variere fra en liten elv i en kommune opp til nedbørfelt som omfatter flere elver, innsjøer og kommuner og eventuelt flere fylker. Så uensartet som forholdene er i Norge er det ikke mulig å angi et ønskelig geografisk omfang. Dette bør vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Området bør imidlertid ikke bli så omfattende at rådene blir for store eller at medlemmene vil måtte representere alt for mange og store organer. Dette vil kunne forsinke opprettelsen av rådene og redusere mulighetene for effektiv kontakt og praktisk samarbeid.

Det synes i utgangspunktet f.eks. lite egnet å danne et slikt driftsråd for hele Glomma. Det vil imidlertid være aktuelt å starte opp med driftsråd for et vassdragsavsnitt eller et nedbørfelt som omfatter flere mindre sidevassdrag. Dette kan f.eks. komme på tale i områder hvor nyttevirkningen av et driftsråd vil være åpenbar.

De enkelte driftsrådene i et stort vassdrag som f.eks. Glomma må selvfølgelig koordineres. Dette kan gjøres gjennom egne arbeidsgrupper rådene imellom og/eller koordineres av en sentral myndighet.

Omfatter et driftsråd flere viktige nedbørfelt, bør et slikt råd kunne nedsette underråd eller arbeidsgrupper for det enkelte felt, dersom det skulle være behov for det.

Sammensetning og oppnevning av driftsråd.

Det er naturlig at driftsrådene i det vesentlige består av representanter for brukerinteressene. D.v.s. vanligvis:

- Vannforsyning
- Resipientbruk
- Naturvern, friluftsliv og kulturvern
- Fiske
- Vannkraft
- Landbruk.

Dessuten er det viktig at fylkesmannens miljøvernavdeling er representert. Fylkesmannen har omfattende forvaltnings-, tilsyns- og veiledningsoppgaver som angår vassdragene. Fylkesmannens representant vil derfor kunne tilføre rådet en rekke informasjonen. For fylkesmannen vil også denne brede kontaktformen bedre mulighetene for utøvelse av de oppgaver som er tillagt denne institusjon.

Fylkeskommunen har ansvar for å utarbeide og ajourføre fylkesplan, herunder bruken av vannressursene innen fylket. Flere fylker har også energiverk. En del fylkeskommuner har på eget initiativ eller på anmodning av fylkesmannen, kommuner eller andre, engasjert seg i undersøkelser, utredninger eller de har tatt initiativ til vannbruksplanlegging. Lovverket er forøvrig ikke til hinder for at fylkeskommunen påtar seg andre driftsoppgaver i vassdragssektoren i tillegg til drift av kraftverk. Fylkeskommunen bør derfor delta i driftsrådene.

Driftsrådets oppgaver er i utgangspunktet av konsultativ art. Rådet kan ikke treffe noen bindende vedtak som forplikter de interesser de representerer. Det bør derfor ikke legges overdreven vekt på formell oppnevning av representanter. Driftsrådene kan betraktes som fagutvalg som derfor primært bør settes sammen av personer som har et faglig ansvar og med gode kommunikasjonsmuligheter innenfor den interesse de representerer.

Av praktiske grunner bør rådene ikke bli for store. Det bør derfor normalt ikke være mer enn en representant for den enkelte brukerinteresse. Er brukerinteressen sterkt oppsplittet, f.eks. flere kommuner, fiskeforeninger, båtforeninger etc, bør vedkommende representant i rådet sørge for hensiktsmessig kommunikasjon med disse brukerne. Det kan også være hensiktsmessig at driftsrådet i aktuelle saker innbyr slike brukere til drøftelser. Det er heller intet til hinder for at driftsrådet nedsetter utredningsgrupper som også omfatter personer som ikke er med i rådet. Som nevnt under avsnitt «geografisk område for et driftsråd» kan det om ønsket nedsettes underråd for delvassdrag.

Formann, sekretariat, avstemning, protokoll

Selv om driftsrådene oppgaver vil være av konsultativ art, er det ønskelig med visse retningslinjer for utvalgenes virksomhet. Driftsrådene bør blant sine medlemmer oppnevne en formann som ved hjelp av sekretariatet setter opp dagsorden for møtene, innkaller og leder møtene og representerer rådet utad.

Sekretariatet bør legges til en av de organisasjoner som er representert i rådet. Ut fra de lokale forutsetninger bør rådet selv avgjøre hvor sekretariatet skal legges hen. Sekretariatets oppgave er å utrede og koordinere de oppgaver rådet mener bør gjennomføres, ekspedere møteinnkallelse, sakliste, møteprotokoll, årsrapport m.v. og utføre oppgaver som rådet ellers pålegger sekretariatet.

Driftsrådets virksomhet tilsier ikke noe spesielt behov for avstemningsregler. Rådet kan imidlertid på eget initiativ bli enig om slike regler. Det bør imidlertid føres møteprotokoll, bl.a. som grunnlag for årsrapport til brukerorganisasjonene og andre interesserte parter.

Finansiering av driftsområdenes virksomhet

Driftsrådets egne utgifter til møtevirksomheten vil være små og forutsettes bekostet av de organisasjoner som medlemmene representerer.

Man må imidlertid forutse at driftsrådene fremmer forslag til utredninger eller undersøkelser som bør utføres i rådets regi, men som betinger engasjement av eksterne konsulenter. I slike tilfeller bør rådet innhente et kostnadsoverslag, og foreslå en fordelingsnøkkel for utgiftene mellom de aktuelle brukerinteresser og anmode disse om bevilgning.

Denne fremgangsmåte kan være noe tungvint og tidkrevende. Etter hvert som utvalgene formulerer og arbeider med sine oppgaver kan det derfor bli aktuelt at rådene utarbeider forslag til faste årlige bidrag til rådernes virksomhet.

Prøvedriftsråd bør opprettes snarest mulig:

Arbeidsgruppen har foreslått for Vannressursutvalget at det stimuleres til at det for enkelte aktuelle vassdrag blir opprettet «prøvedriftsråd» snarest mulig. Det er dessuten viktig å etablere rutiner for tilbake-rapportering av erfaringer til Vannressurs-

utvalget. Dette kan f.eks. skje gjennom vedkommende fylkesmann.

En forutsetning for at driftsrådene skal lykkes i sitt arbeid, er dessuten at representantene rapporterer tilbake til sine miljøer og kontakter innen sin brukergruppe om utvalgets virksomhet. Dette er vesentlig, fordi en ellers risikerer at utvalgene blir fremmedgjort og at det ikke blir tatt hensyn til de anbefalinger som utvalget kommer med. Utvalgets medlemmer må kjenne seg ansvarlige overfor den brukerinteresse de skal representere og holde kontakt med alle institusjoner innen denne gruppe som har behov og innflytelse i vedkommende vassdrag.

rittmeyer

**Spesialfirma for alt i vannmålinger til vannverk og renseanlegg:
Nivå- og mengdemålinger, limnografer, vannprøveuttaksapparater,
regnmålere, ventil- og lukestyringer, slamfølere,
programstyringer, fjernoverføringer.**

Matthe Winje & Co. a

Cort Adlersgt. 14
P.B. 2440, Solli, Oslo 2
Telefon: 565990